

„Arlechin“ — o nouă colecție a Editurii „Junimea“

Redacția noastră salută cu bune urări apariția, în peisajul culturii teatrale, a unei noi colecții: „Arlechin“. Inițiatorul ei, dramaturgul Mircea Radu Iacoban, directorul Editurii „Junimea“, a răspuns în felul acesta unei nevoi reale a criticii de teatru, clamată de mult timp și în repetate rânduri, în întâlnirile criticilor dramatici, ca și la primul Colocviu național de literatură dramatică.

Intitulată sugestiv, colecția nu-și propune o formulă rigidă. Nu este un pat al lui Procust în ceea ce privește compartimentele genului dramatic: dovadă, chiar primele titluri prezente în librării (sub semnătura Otilei Cazimir, a lui Petru Comarnescu și a lui Carol Isaac), care îi impun cititorului ideea că editura înțelege să-i cultive pe contemporani fără să-i uite pe cei plecați dintre noi.

Colecția „Arlechin“ va găzdui, cum sintem informați, deopotrivă, studii despre începuturile dramaturgiei și teatrului românesc și despre problemele lor actuale, contribuții ale unor specialiști consacrați și debuturi în critica și estetica de teatru. Nu vor fi trecute cu vederea diferitele domenii ale publicisticii teatrale și, bineînțeles, nici dramaturgia originală.

„Arlechinul“ se anunță a fi, așadar, unul dintre cele mai interesante și utile demersuri editoriale.

Așteptăm cu interes evoluția acestei noi colecții.

Paul Tutungiu

OTILIA CAZIMIR:

„Scrieri despre teatru“

Într-un moment în care, mai mult ca oricând, le este imputată editurilor lipsa de interes (deși nu numai ele sînt de vină) față de cartea de teatru — mai bine spus: cartea despre teatru —, Editura „Junimea“ din Iași lansează noua colecție, intitulată „Arlechin“. De fapt, profilul foarte tinerei serii sîntem deocamdată puși în situația să-l deducem, de vreme ce nici o lămurire în acest sens nu însoțește vreuna dintre cele trei cărți (apărute în același timp), după cum autorii preferați sînt atît de deosebiți între ei, încît vreo schimbare de direcție, după acest început cam eclectic, n-ar surprinde pe nimeni. Din acest motiv, inițiativa poate fi considerată „deschisă“, adică „în afara unor contururi rutiniere și limitative, mai ales că actualmente ea promite — e o simplă presupunere — să se dedice domeniului, atît de vast, al criticii și al teoriei teatrale mai vechi și mai noi. Cum nu știm dacă aria de cuprindere se referă doar la teatrologia (profesionistă sau „amatoare“) autohtonă, ori e subordonată unui plan mai ambițios, să vedem ce ne propun, deocamdată, primele titluri.

Pentru destinul și prestigiul unei colecții, debutul este, nu de puține ori, hotărîtor. Referitor la „Arlechinul“ editurii moldovene, procentajul de risc în privința succesului e

destul de ridicat, ținînd cont de încălețătura de texte cuminți pe care le pune în circulație încă din start. Într-adevăr, două dintre volume ar prezenta un interes pur documentar. „Scrierile despre teatru“ ale Otilei Cazimir, de pildă, aduc în atenție o pasiune mai puțin cunoscută a sensibilei poete, care, în calitate de inspectoare a Direcției Generale a Teatrelor, a întocmit, între anii 1937—1947, o serie de rapoarte de spectacol, foarte întinse, asupra montărilor care au văzut lumina rampei la Teatrul Național din Iași. Din cele peste o mie de informări minutionse — ne asigură îngrijitorul ediției de față, George Sanda — au fost reținute 30 de asemenea „admirabile cronică teatrale“, cum le considera Liviu Rebreanu, toate inedite, căroră li se adaugă șapte medaliaone actoricești, risipite prin presa vremii. Pentru o istorie a teatrului românesc, în general, dar cu deosebire pentru istoria scenei ieșene, aceste rapoarte își au importanța lor, cu atît mai mult cu cît în ele apar destule amănunte pe care cronicarii le trec îndeobște cu vederea. Otilia Cazimir notează cu dichis tot felul de elemente de pitoresc și de anecdotă, care conferă o anume culoare rapoartelor sale, deloc prețioase ca stil. Astfel, la premiera cu *Meșterul Manole* de Lucian Blaga, „cînd Meșterul, înnebunit de durere, pune mîna pe tîrnăcop ca să sfarme zidul care-l încheie fericirea, și cînd tîrnăcopul de lemn se face țîndări, — publicul a hohotit în ris. Și împrecătin dureroasă a lui Manole a rămas pierdută“. În spectacolul cu *Faust* de Goethe, era socotită „nu prea fericită“ nici aducerea lui Mefistofel prin trapă, nici felul său dezinvolt de a se juca cu

coadă, în vreme ce stă de vorbă cu Dumnezeu". În privința recuzitei la piesa *Cătiheții de la Humulești*, „ceamul, oalele puse la prins, cofăciul cu apă de lingă ușă ca și mămăligile fierbinți și strachina cu brinză — era și ea (recuzita) cit se poate de autentică. Deși în ce privește găina friptă cu mușci și plăcintele cu poale-n brâu, un tocmăi îmbelșugată" (?). În rest, referențele Otiliei Cazimir sînt, mai degrabă, de interes limitat, cu lungi compilații despre viața autorilor și cu aprecieri de bun-simț pe seama pieselor jucate.

PETRU COMARNESCU:

„Scrieri”

Deacă argumentul documentar — fie el și restrîns — stă la baza volumului Otiliei Cazimir, el funcționează mai puțin inspirat în cazul lui Petru Comarnescu. Acestui fin eseist și cronicar plastic, tangențelo cu teatrul nu i-au fost cu totul întâmplătoare, dar cine citește „scrierile” reunite în ediția îngrijită de Mircea Filip și-ar face pe nedrept o impresie deplasată despre un om de cultură, ale cărui adovărate contribuții, mai vechi sau mai noi, din domeniul artelor frumoase, zac nepuse cum se cuvine în valoare. Din cele peste 200 de pagini ale cărții, aproape jumătate revin unui studiu despre „I. L. Caragiale, om de teatru”, datînd din 1951, pe care, fără îndoială, nici autorul său nu și l-ar mai fi dorit publicat vreodată între copertile unei selecții, fie ea oricît de generoasă, a eseurilor sale. Acuzațiile aduse lui Maioreșcu, care ar fi „ocolit funcția satirică socială a operei caragialeene”, sînt cu totul anacronice, cu atît mai mult cu cît lor le sînt opuse „contribuțiile” mai noi ale lui Ion Vițner sau Barbu Cîmpina! Singura piesă care justifică, într-un fel, apariția volumului acesta este „Introducerea” lui Petru Comarnescu la drama lui Eugene O'Neill *Straniu interludiu*, studiu datînd din 1939. Analiza este entuziastă, dar pătrunzătoare, ca speculație, în unele locuri, și poate constitui o referință utilă pentru cunoașterea dramaturgului american. O'Neill e așezat într-o filieră care îi include pe Wagner și Strindberg și declară „forță gigantică de geniu”, în timp ce piesa sa e considerată „piesă-roman, roman pentru scenă”, de o „substanțialitate transcendentă”, aprecieri pe care timpul avea să le mai tempereze. Patru scrisori de complezență ale lui O'Neill către traducătorul său în România completează acest studiu encomiastic. Dintre celelalte esuri, atrage atenția cel numit „Condiția carierei de dramaturg” (1945), unde sînt fixate cele trei elemente de care orice începător în ale teatrului trebuie să țină seama: „mișcarea personajelor într-o acțiune

unitară și vie; crearea unei atmosfere sensibilizate artistic; adîncirea psihologiei personajelor” — exigențe pe care dramaturgii noștri rar ar reuși să le aibă laolaltă. Și, totuși, autorul are impresia a găsi atari calități în piesa lui Teodor Cazaban, *Coloanele năpădite* (sic!).

CAROL ISAC:

„Teatrul și viața”

Există și o a treia apariție în „Arlechin”, care ne face să credem că mersul colecției nu este orientat exclusiv spre un profil documentaristic. Propunîndu-ne volumul „Teatrul și viața” de Carol Isac, inițiatorii seriei se arată preocupați, deci, și de fenomenul dramatic actual, o drept că nu cu ce ar fi putut oferi el mai semnificativ, Carol Isac este un observator tenace a ceea ce se întîmplă la noi și aiurea în mișcarea de idei a teatrului, consemnează febril ceea ce vede pe scenele din Capitală și din țară, constatările sale evitînd proximitatea tocmăi prin bogăția de informație pe care o prezintă. Cartea are destule pasaje îndrăznețe, estompate însă de sîrguința autorului ei de a nu omite ceva din opiniile vehiculate în mod curent, pe seama unor spectacole sau a unor modalități novatoare de transpunere. Așa se face că, alături de păreri pătrunzătoare (cum ar fi cele despre D. R. Popescu, Paul Everac, Victor Ion Popa sau S. Mroček, ca și despre spectacolele semnate de Dinu Cernescu, Lucian Giurchescu sau Marin Sorrescu-regizorul), apar — comentate excesiv — unele concluzii sociologice, referitoare, cel mai adesea, la public, precum și cîteva interviuri inocente (în unul dintre ele, de pildă, Ion Bîlcu e întrebare: „La ce rîdem azi în sala de teatru, sau, mai curînd, la ce ar trebui să rîdem?”). Infidelitatea față de o idee conducătoare este principalul eșec al acestei cărți, care, o spunem încă o dată, conține nu puține judecăți de valoare drepte și nuanțat formulate, ale unui om de teatru informat și, de aceea, poate, prea prudent în aventura sa.

Desigur, începutul timid al noii serii poate fi consolidat ulterior prin titluri care să vină în împlinirea interesului marelui public față de fenomenul teatral actual. Inițiativa rămîne salutară, cu toate că opțiunile de demaraj sînt pînă acum în preajma unei amabilități exagerate. Oricum, îndrumătorii colecției „Arlechin” își pot asuma cu mai mult curaj reflectarea situației reale a publicisticii teatrale românești de azi.

Cristian Livescu